

Asia: VN/20427/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1 Tausta

Suomessakin voidaan nähdä yli 40 asteen helteitä.

Suomessa ei helteen aiheuttamia ongelmia tunnisteta riittävästi, joten työpaikoillakaan ei osata ottaa niitä huomioon esim. riskiarvioinnissa huomioon.

Lämmöltä ei pääse aina 'karkuun'. Keinoja hellehaittojen vähentämiseen on löydettävä.

Koneiden ja laitteiden jäähdyttäminen tuottaa lisälämpöä (esim. kylmälaitteet ja muut koneet). Jäähdyttäminen haastaa myös koneiden toimivuutta. Koneiden ennakkohuolto ja huollon turvallisuus huomioitava myös. Jäähdytysaineiden ja -laitteiden lisääntyminen voi tuoda myös uusia riskejä:

<https://kylmaextra.fi/teemat/palavat-kylmaaineet-yleistyvat-miten-on-turvallisuuden-laita/>

Tarvitaan lisää erilaisten syy-seuraussuhteiden arviointia sekä yhteiskunnallisesti että toimialakohtaisesti, kuten esim. sähkönkulutuksen rajun lisääntymisen vaikutus (datakeskukset, lisääntyneet jäähdytysratkaisut yrityksiin ja hoitolaitoksiin jne.) sähkön hintaan ja saatavuuteen kriittisille muille toimialoille (eläinten ja ihmisten juomavesi, eläinten lypsyrobotit ja ruokinta-automaatit, kriittisten laitteiden jäähdytysvesi jne).

Helteiden vaikutus akkaturvallisuuteen huomioitava. Akkuja on nykyään kaikkialla.

Pohjaveden pintojen lasku voi joillain alueilla johtaa kaivojen kuivumiseen /juomaveden saatavuuteen. Miten huomioidaan esim. eläintilat?

2 Toimintasuunnitelman tavoitteet

Toimintasuunnitelman tavoitteissa tulisi huomioida paitsi helteelle erityisen alttiit väestöryhmät, myös työskentelyolosuhteet ja -ympäristöt (toimialakohtainen tarkastelu), joissa pitkät hellejaksot /kuumuus aiheuttavat erityistä vaaraa

Esim. äärimmäisten sääilmiöiden tai luonnonkatastrofien (metsä ja ruohikkopalot, myrskyt) aikana pelastustyöntekijät joutuvat usein työskentelemään maksimaalisella teholla ja heidän on käytettävä henkilönsuojaimia tai suojarusteita, mikä voi lisätä henkistä ja fyysistä kuormitusta.

https://osha.europa.eu/sites/default/files/Heat-at-work-Guidance-for-workplaces_FI.pdf

Toimintasuunnitelmassa korostuu asiakkaan suojeleminen. On huomioitava, että pitkät hellejaksot ovat haaste jokaiselle kuumuuteen tottumattomalle. Tilanne pitää ottaa vakavasti ja sen tulee johtaa tarvittaviin toimenpiteisiin jokaisella työpaikalla.

Toimialakohtaiset erityispiirteet on kartoitettu raportissa kattavasti sosiaali- ja terveydenhoitosektorilta luonnollisesti, koska helteen vaikutukset näkyvät konkreettisesti siellä. Vastaavanlainen toimialakohtainen tarkastelu tulee tehdä muillekin toimialoille.

Ennakoivat toimet myös muilla aloilla todennäköisesti vähentävät myös terveydenhuollon kuormitusta, kun vältetään hellekuormituksen aiheuttamia haittoja.

Yhteiskuntamme toimintakyky ja huoltovarmuus tulee säilyttää pitkienkin hellejaksojen aikana.

3 Riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät

Riskiryhmissä tulisi huomioida myös muut yleiset ja yksilölliset tekijät, jotka lisäävät hellejaksojen kuormitusta. Nämä on tunnistettava, että niihin voidaan ennaltaehkäisevästi puuttua ja nostaa tietoisuutta.

Työterveyshuollon tehtävänä on löytää ja tunnistaa riskialttiit henkilöt ajoissa esim. elintapakyselyt, ohjaus ja neuvonta. Esim. lämmönsäätelykyvyssä voi olla häiriöitä ilman diagnosoitua varsinaista sairautta (esim. infektoiden aikana/jälkeen). Lämmönsietokyky on yksilöllistä ja voi vaatia työpaikoilla yksilöllisiäkin toimenpiteitä.

Kulttuurierot ja kielimuuri tulee ottaa huomioon.

Työaikajärjestelyt (vuorojen pituus/palautumisajat/urakkatyö). Aikapaine (esim. puutarhoilla sadon kypsyminen/rankkasateiden uhka).

Siirtyminen viileämpiin ajankohtiin, esim. yötyöhön. Monen samanaikaisen kuormitustekijän yhteisvaikutusten huomiointi: kuumuus, yötyö, melu, värinä, vetoisuus, sisäilman laatu jne.

Tottumaton kuumatyöhön ja/tai fyysiseen rasitukseen.

4 Riskienhallinta sekä varautumisen ja sopeutumisen koordinointi

Esitämme, että Työturvallisuuskeskus otetaan mukaan poikkihallinnolliseen hellevarautumisen seurantaryhmään. Työturvallisuuskeskuksella on laajat verkostot ja osaaminen eri toimialojen erityispiirteisiin.

Priorisoinnissa tulisi kartoittaa myös muut kriittiset työtehtävät ja työntekijöiden kykenevyyden varmistaminen toimimaan ja päätöksentekoon hellejaksoista huolimatta. Tehtävät, joissa on pystyttävä toimimaan kovallakin helteellä ja kuormitusta lisäävissä olosuhteissa turvaten henkilöiden ja ympäristön turvallisuutta tai huoltovarmuutta.

5 Hellevaroitustjärjestelmä

Hellevaroitukset tulee saattaa tehokkaammin työpaikkojen käyttöön ja työpaikoilla tulee olla valmis toimintasuunnitelma hellejaksoja varten. Tavoitteena olisi ennaltaehkäistä tilanteet siten, ettei terveydenhuoltoa kuormiteta siksi, ettei hellejaksoja ole huomioitu esim. työpaikoilla riittävästi.

6 Viestintä

Työpaikoille tulee laatia sekä yleisiä että toimialakohtaisia selkeitä määräyksiä, ohjeita ja hyviä käytäntöjä hellejaksoihin varautumiseksi.

Viestintäsuunnitelmassa tulee varmistaa, että viesti tavoittaa niin pienet kuin suuretkin yritykset eri toimialoilta.

7 Helleaaltoihin liittyvä valmius ja varautuminen

Kaikilla toimialoilla on helteistä johtuvia vakavia terveyshaittoja. Tunnistamalla ja varautumalla niihin voidaan ennaltaehkäistä myös hoidon tarvetta ja sairaanhoidon ylikuormitusta.

Kartoittaa mahdolliset tilat, joissa mahdollisuus viilentymiseen. Sovellus, johon merkitty?

8 Pidemmän aikavälin toimenpiteet

esim. Kanadassa viilennyshalleja + sovellus, josta näkee 'viilennykseen mahdollistavat tilat'

Ymmärryksen lisääminen, miten jokainen voi vaikuttaa omaan lämmönsietokykyynsä (tietoiskuja, faktaa, videoita)

Reaaliaikainen kehon mittaaminen hellehaittojen varhaiseksi tunnistamiseksi (älylaitteet avuksi? Tutkimusta?)

Työpaikkojen rakenteellinen suunnittelu, työolojen kehittäminen hellejaksot huomioiden

Viilentävien suojainten kehittäminen ja käyttöönotto

9 Työterveys ja työsuojelu

Työnantajan lakisääteinen velvollisuus on ennakoita, suunnitella ja vähentää lämpökuormitusta ennen kuin haittaa tai vaaraa syntyy.

Työpaikoilla tulisi laatia varautumissuunnitelma hellejaksojen varalta ja myös kouluttaa työntekijät ennaltaehkäisemään ja tunnistamaan kuumien työolosuhteiden terveysriskejä. Myös ensiapuvalmius- ja osaaminen tulee päivittää.

valmiita yleisiä ja toimialakohtaisia toimintamalleja

Hellejaksojen vaikutusten arviointi tulee sisällyttää selkeämmin myös työpaikkojen riskiarviointeihin, työpaikkaselvityksiin ja työterveyshuollon toimintasuunnitelmiin.

Kuumatyöhön totuttautuminen

Työnantajan 'lakisääteiset' velvollisuudet ja hyvät käytännöt selkeäksi helteellä (mahdollisuus viilentymiseen, wc-tilojen läheisyys, nesteiden tarjoaminen, tauotus, viilentävät työvaatteet jne)

Työturvallisuuskeskukselta löytyy aineistoa kuumatyön haittojen tunnistamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi

Toimialakohtaista arviointia tarvitaan, että voidaan antaa todellista apua varautumiseen eri toimialoille.

Esimerkkinä maatalous, jossa kuumuus ja kosteus vaikuttaa paitsi ihmisten, myös eläinten hyvinvointiin ja terveyteen. Tautiriskit kasvavat ja niiden hallinta vaikeutuu, osa taudeista tarttuu myös ihmisiin. Eläintilojen hengitysilman epäpuhtaudet kasvavat (lantakaasut, ammoniakki jne). Juomaveden ja kriittisten koneiden ja laitteiden (lypsyrobotit ja ruokintakoneet) toimintavarmuus voi häiriintyä pitkien hellejaksojen aikana. Eläinten kanssa toimiessa tapaturmariskit kasvavat, kuumuus stressaa myös eläimiä.

Työntekijät kuormittuvat paitsi fyysisesti, myös psyykkisesti, koska mm. keskittymiskyky ja päätöksenteko vaikeutuvat kuumissa olosuhteissa. Jos työn vaatimukset säilyvät, mutta toimintakyky on helteitten takia heikompi, syntyy psyykkistä liikakuormitusta, joka voi johtaa pitkään jatkuessaan jopa työuupumukseen.

Vaikutukset työhyvinvointiin ja tehokkuuteen, lämpöviihtyvyyys eri asia kuin varsinainen terveyshaitta. Vaikuttaa esim. halukkuuteen vaihtaa alaa, joka voi vaikeuttaa kriittisten toimintojen ylläpitämistä.

10 Seuranta ja arviointi

-

11 Toimenpiteet

työntekijöiden turvallisuus ja terveys tulee varmistaa ennaltaehkäisevin toimin. Huolehdittava, että asia ymmärretään ja otetaan riittävän vakavasti. Toimialakohtainen tarkastelu ja ohjeistus tarpeen.

Kartoitetaan tilat, joita voi hyödyntää akuuteissa tilanteissa väestön viilentämiseen (maanalaiset parkkihallit, jäähallit..?)

Lisätään tietoisuutta erilaisista viilentävistä teknisistä ratkaisuista sekä viilentävistä työvaatteista ja varusteista. Jalkautetaan hyviä käytäntöjä.

Pitkien hellejaksojen vaikutukset mm. akkaturvallisuuteen (sähköautot, bussit)

Työturvallisuuskeskuksella on valmius olla mukana kehittämässä työkaluä lämpöolojen ja työntekijöiden lämpökuormituksen riskinarviointiin työpaikoilla.

Liite Toimijoiden ja sidosryhmien roolit ja vastuut hellevarautumisessa

Työturvallisuuskeskuksella on valmius ottaa roolia ja vastuuta työkalujen kehittämisessä, työpaikkojen käytännön tarpeiden kartoittamisessa, toimialakohtaisten erityispiirteiden huomioinnissa, pilotoinnissa ja testauksessa sekä jalkauttamisessa työpaikoille.

Yleisiä huomioita

Kiitämme mahdollisuudesta lausua tähän tärkeään asiaan. Osallistumme mielellämme käytännön työkalujen, käyttäjälähtöisen kehittämisen, pilotoinnin ja työsuojelutiedon levittämisen roolistamme käsin kotimaamme palvelemiseen.

Teikari Maria
Työturvallisuuskeskus